

ČO MÁ KAŽDÝ VEDIET V PRÍPADE OHROZENIA

príručka pre obyvateľstvo

Topoľčany 2014

Príručka obyvateľstva na sebaochranu a vzájomnú pomoc

1.1 Úvod

Jednotlivec vo väčšine prípadov nemôže pri **ohrození** alebo **mimoriadnej udalosti** zásadne zvrátiť priebeh udalostí, ale vhodnou reakciou môže výrazne znížiť dosah následkov vo svojom okolí.

Čo je ohrozenie a mimoriadna udalosť?

Ohrozenie je obdobie, počas ktorého sa predpokladá nebezpečenstvo vzniku alebo rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti. Takže ohrozenie je vlastne časový úsek, pred mimoriadnou udalosťou alebo počas mimoriadnej udalosti.

Mimoriadna udalosť je živelná pohroma, havária, katastrofa alebo teroristický útok.

Živelné pohromy sú: povodne, víchrice, krupobitia, snehové kalamity a lavíny, rozsiahle námrazy, zosuvy pôdy, zemetrasenia.

Havárie sú: požiare a výbuchy, úniky nebezpečných látok do pôdy, ovzdušia a vodných zdrojov, poškodenie vedení rozvodných sietí a diaľkovodov.

Katastrofy sú: veľké letecké, železničné, lodné a cestné nehody spojené s požiarimi a únikom nebezpečných látok, havárie jadrových zariadení, porušenie veľkých vodných stavieb.

Teroristické útoky sú: napadnutia objektov sústreďujúcich spravidla veľké množstvo osôb s cieľom spôsobiť veľké straty na životoch, zdraví a majetku a spôsobiť strach a paniku obyvateľstva.

V období ohrozenia alebo pri mimoriadnej udalosti môže byť vyhlásená **mimoriadna situácia**. Počas mimoriadnej situácie, vyhlásenej na území obvodu, vykonávajú **zložky integrovaného záchranného systému záchranné práce**, ktoré riadi príslušný okresný úrad.

Zložky IZS: základné záchranné zložky (Hasičský a záchranný zbor, Poskytovatelia zdravotnej záchrannej služby, Kontrolné chemické laboratória civilnej ochrany, Banská záchranná služba, Horská záchranná služba), ostatné zložky (ASR, jednotky CO, SČK...) a útvary policajného zboru

Záchranné práce: varovanie obyvateľstva a vyzbavenie osôb ohrozených mimoriadnou udalosťou, monitoring územia, vyslobodzovanie postihnutých osôb, hygienická očista, evakuácia, ukrytie, poskytnutie jódovej alebo špeciálnej profylaxie, individuálna ochrana osôb, spevňovanie alebo strhávanie poškodených stavieb, núdzové zásobovanie a ubytovanie, regulácia pohybu osôb, odsun a pochovávanie usmrtených osôb, psychologická pomoc . . .

Obyvateľstvo v prípade ohrozenia alebo mimoriadnej udalosti vykonáva činnosti podľa všeobecných zásad pri ohrození:

- Uvedomte si, že na prvom mieste je záchrana života a zdravia a až potom záchrana majetku.
- Pamätajte na sebaochranu, poskytnutie prvej pomoci a vzájomnej pomoci v tiesni.
- Rešpektujte informácie poskytované prostredníctvom rozhlasu a televízie.
- Nerozširujte poplašné a neoverené správy.
- Nepodceňujte vzniknutú situáciu a zachovajte rozvahu.
- Netelefonujte zbytočne, aby ste nepreťažovali telefónnu sieť.
- Pomáhajte ostatným, najmä starým, chorým a bezvládnym ľuďom, postarajte sa o deti bez dozoru.
- Dodržiavajte pokyny pracovníkov vykonávajúcich záchranné práce a samosprávy.

1.2

Varovanie obyvateľstva

Vykonáva sa varovnými signálmi prostredníctvom sirén. V dnešnej dobe sa používajú elektromotorické(staršie) alebo elektronické sirény. Varovné signály sú dva:

- OHROZENIE VODOU, 6 minútový stály tón sirén, varuje obyvateľstvo pred ničivými účinkami vody.
- VŠEOBECNÉ OHROZENIE, 2 minútový kolísavý tón sirén, varuje obyvateľstvo pri ohrození, pri vzniku mimoriadnej udalosti, ako aj pri možnosti rozšírenia následkov mimoriadnej udalosti. Počas vojny a vojnového stavu sa ním vyhlasuje aj ohrozenie v prípade možného vzdušného napadnutia územia štátu. Slovná informácia pri takomto ohrození obsahuje vymedzenie územia, pre ktoré je ohrozenie vyhlásené a výraz „vzdušný poplach“.

Ak zaznie varovný signál, podľa tónu signálu a dĺžky jeho trvania zistíte pred čím Vás varuje. Po doznení varovného signálu nasleduje slovná informácia vo vysielaní rozhlasových a televíznych staníc alebo informačných prostriedkoch obce, ktorá obsahuje:

- deň a hodinu vzniku alebo skončenia ohrozenia,
- údaje o zdroji a druhu ohrozenia,
- údaje o veľkosti ohrozeného územia
- základné pokyny pre obyvateľstvo.

Koniec ohrozenia sa oznamuje dvojminútovým stálym tónom sirén. Je to rovnaký tón ako pri preskúšaní prevádzkyschopnosti systémov varovania každý druhý piatok v mesiaci o 12:00 hodine. O pravidelnom preskúšaní funkčnosti sirén informuje rozhlas, televízia a tlač.

Tento varovný signál v mierovej dobe môže zaznieť najmä po úniku nebezpečnej chemickej látky, nebezpečnej biologickej látky alebo v prípade úniku rádioaktívnej látky. Únik môže byť spôsobený deštrukciou stacionárneho zdroja, haváriou pri preprave nebezpečnej látky alebo teroristickým útokom. Bez ohľadu na druh ohrozenia treba dodržať tieto všeobecné zásady a postupy:

- Pri pobyte mimo budovu vyhľadajte čo najrýchlejšie úkryt alebo vstúpte do najbližšej budovy. Ak cestujete autom, je potrebné auto zaparkovať a ukryť sa v najbližšej budove. Nevracajte sa domov, zvuk sirény to neprikazuje.
- Ak sa nachádzate v domácnosti zhromažďte celú rodinu a byť neopúšťajte.
- Nesnažte sa vyzdvihnúť deti zo škôl a predškolských zariadení, bude o ne postarané.
- Presvedčte sa, či vo Vašej blízkosti nie sú starí ľudia, chorí, bezvládni – pomôžte im.
- Vytvorte izolovaný uzavretý priestor, uzavrite a utesnite okná, dvere a vetráky, odstavte klimatizáciu a ventilačné zariadenia. Netesnosti prelepte páskou, väčšie netesnosti môžete utesniť tkanivami namočenými vo vode s rozpustenými saponátmi. Týmto znížite pravdepodobnosť vlastného ohrozenia.
- Uhasťte otvorený oheň a iné spaľovacie zariadenia.
- Sledujte vysielanie rozhlasu a televízie a riadte sa podľa vysielaných pokynov alebo podľa pokynov samosprávy.
- Telefonujte len v súrnom prípade, najmä nevolajte zbytočne čísla tiesňového volania.
- Postarajte sa o domáce a hospodárske zvieratá.
- Pripravte si improvizovanú ochranu dýchacích ciest, očí a odkrytých častí tela.
- Nepoužívajte vodu z neznámych zdrojov, používajte len vodu a potraviny chránené pevnými a uzatvorenými obalmi.
- Pripravte si evakuačnú batožinu.
- Čakajte doma na ďalšie pokyny.

Vždy platí!!!

- Ochranná maska a akákoľvek náhrada, slúži iba na únik z ohrozeného priestoru.
- Nebezpečná látka sa pri úniku šíri v smere vetra.
- Únik z ohrozeného priestoru voľte kolmo na smer vetra.

2.1.1 Únik nebezpečnej chemickej látky

Nebezpečné chemické látky spôsobujú poškodenie centrálného nervového systému, dýchacích orgánov, zažívacieho traktu, poškodenie kože alebo narušujú metabolizmus postihnutého. V prípade havárie spojenej s únikom nebezpečných látok pôsobia na okolie v podobe plynu alebo výparov. V prípade teroristického útoku môžu byť použité vo forme aerosólov alebo plynu, prípadne môžu byť použité na zamorenie vodných zdrojov.

Ak ste pri úniku v budove, opúšťajte ju len na pokyn. Pri pobyte mimo budovy zachovajte rozvahu, zorientujte sa podľa smeru vetra šíriaceho nebezpečnú látku zo zdroja úniku a vašej polohy, a rozhodnite sa pre smer opustenia ohrozeného priestoru. Okamžite vyhľadajte ukrytie v budovách a postupujte ako pri pobyte v budove. Dodržiavajte všetky všeobecné zásady a postupy, ktoré sa vykonávajú po zaznení varovného signálu „VŠEOBECNÉ OHROZENIE“.

2.1.2 Únik nebezpečnej biologickej látky

Biologické nebezpečné látky môžu byť použité vo forme aerosólu (baktérie, vírusy) vytvoreného v ovzduší alebo uzatvorenom priestore priamo alebo prostredníctvom vetracích zariadení, vypustením infikovaného hmyzu (vši, blchy, muchy . . .), infikovaním vodných zdrojov, potravín alebo krmovín, kontaminovanými práškami, kvapalinami alebo gémi. Postihnuté použitie biologických prostriedkov spravidla nezistí ihneď po ich použití. Pri podozrení použitia sa výskyt zisťuje odberom vzoriek a následne mikrobiologickou analýzou.

Pri úniku nebezpečnej biologickej látky, okrem všeobecných zásad treba:

- Dôsledne dodržiavať karanténne hygienické, protiepidemické a protiepzootické opatrenia.
- Pravidelne kontrolovať telesnú teplotu.
- Obmedzovať pohyb mimo budovu, budovu opúšťať iba na nevyhnutnú dobu.
- V rámci svojich možností priebežne uskutočňovať dezinfekciu vo svojich bytoch.
- Hlásiť podozrenie z ochorenia alebo zvýšený výskyt ochorení osôb a zvierat orgánom obce alebo spádovému zdravotníckemu zariadeniu.
- Pri vyhlásení karantény platí zákaz zhromažďovania osôb a zákaz voľného pohybu mimo uzatvorených priestorov bez nasadených ochranných prostriedkov.

2.1.3 Únik nebezpečnej rádioaktívnej látky

Rádioaktívne látky, pri radiačnej nehode, budú ako plyny alebo aerosóly (veľmi jemné častice) roznášané vetrom. Časť týchto látok sa usadí na budovách, na zemi, rastlinách a viaže sa s nimi. Tento proces sa volá radiačná kontaminácia. Šatstvo a koža človeka môžu byť týmto spôsobom tiež kontaminované. Rádioaktívne látky sa môžu dostať do organizmu ľudí a zvierat dýchaním, tekutinou alebo potravou. Pri úniku nebezpečnej rádioaktívnej látky dodržujte všetky všeobecné zásady a :

- Čo najskôr sa ukryte v uzavretej miestnosti (najlepšie v pivničnej).
- Na základe výzvy, po doznení varovného signálu, užite jódové tabletky – dávkovanie je uvedené na krabičke. (1/4 tabletky pre novorodencov do 1 mesiaca).
- Pokiaľ ste mohli prísť do styku s rádioaktívnymi látkami pred ukrytím, potom:

- pred vstupom do budovy kontaminovaný vrchný odev a obuv odložte do neprievzdušného obalu a nepoužívajte ich,
 - dôkladne si umyte ruky, tvár a vlasy, vypláchnite si oči, ústa, vyčistite si nos a uši,
 - ak je to možné, osprchujte sa a vymeňte si bielizeň.
- Zabezpečte svoje potraviny a zásoby vody pred možnou kontamináciou uložením do obalov, chladničky, mrazničky alebo komory. Nepoužívajte nechránené potraviny, ovocie a zeleninu.
- Hospodárske zvieratá zatvorte, dajte im zásobu krmovín a vody na dva dni. Zásoby krmiva a vody zabezpečte pred kontamináciou napr. prekrytím plachtou alebo fóliou z plastu.

2.2

Zásady správania sa pri dopravnej nehode vozidla prepravujúceho nebezpečnú látku

Ak ste účastníkom dopravnej nehody, pri ktorej došlo k úniku nebezpečnej látky:

- Odstavte vozidlo, podľa možností mimo dosah pôsobenia nebezpečnej látky tak, aby zostala zachovaná priepustnosť komunikácie pre príchod záchranných zložiek.
- Ak ste sa neočakávane ocitli v dosahu pôsobenia nebezpečnej látky zastavte motor vozidla a urýchlene opustite zamorený priestor, chráňte si dýchacie cesty vreckovkou.
- Bez ohrozenia vlastného života zistite čo sa stalo, v žiadnom prípade sa nepribližujte k havarovanému dopravnému prostriedku.
- Oznámte nehodu na tiesňovú linku 112, hasičskej a záchranej službe, zdravotnej záchranej službe alebo polícii.
- Nedotýkajte nebezpečnej látky ani predmetov, ktoré by mohli byť ňou kontaminované.
- Po príchode záchranných zložiek sa riadte pokynmi veliteľa zásahu alebo polície.

2.3

Zásady správania sa pred ohrozením povodňami a záplavami

- Vytipujte si bezpečné miesto, ktoré nebude zaplavené vodou.
- Hodnotné veci zo suterénov, prízemných priestorov a garáží umiestnite do vyššieho poschodia.
- Pripravte si vrecia s pieskom na utesnenie nízko položených dverí a okien.
- Pripravte si trvanlivé potraviny a pitnú vodu na 2 až 3 dni.
- Ak ste vlastníkom osobného automobilu, pripravte ho na použitie.
- Pripravte sa na evakuáciu osôb, zvierat. Pripravte si evakuačnú batožinu.
- Upevnite veci, ktoré by mohla odniesť voda.

2.4

**Zásady správania sa
po povodniach a záplavách**

- Nechajte si skontrolovať stav obydľia (statická narušenosť, obývatelnosť), rozvody energií (plyn, elektrina), stav kanalizácie a rozvod vody.
- Zabezpečte likvidáciu uhynutých zvierat, poškodených potravín, poľnohospodárskych plodín zasiahnutých vodou – riadte sa pokynmi hygienika.
- Informujte sa o miestach humanitárnej pomoci.
- Kontaktujte príslušné poisťovne ohľadom náhrady škôd. V rámci možností vyhotovte dokumentáciu o postihnutí a škodách (fotodokumentácia, videozáznam); vyhotovte si zoznam poškodených, zničených alebo odplavených predmetov.

2.5

**Zásady správania sa
pri anonymnom oznámení**

Anonymné oznámenie o uložení bomby alebo nebezpečnej látky sa často zameriava na vyvolanie strachu a paniky. Ako objekt sú zvolené priestory s väčším sústredením ľudí. Aj keď väčšinou ide o planý poplach, treba počítať s tým, že anonymná vyhrážka môže byť uskutočnená. Po anonymnom oznámení :

- Okamžite oznámte udalosť na linku tiesňového volania 112 alebo na telefónne čísla 158 a 150.
- Ak sa nachádzate v budove, ktorá je ohrozená, opustite budovu a vzdialte sa čo najďalej od tohto priestoru.
- Do budovy sa vráťte až na pokyn príslušných orgánov.

2.6

**Zásady správania sa
pri prevzatí podozrivej zásielky**

Po prevzatí listu, resp. balíka zvážte skutočnosti, ktoré vás vedú k názoru, že ide o podozrivú zásielku. Identifikačné znaky podozrivej zásielky môžu byť napr.:

- Neočakávaná zásielka od neznámeho odosielateľa s podozrivým rukopisom. Odlišné miesto odoslania na spätnej adrese od miesta odoslania na pošte.
- Zapáchajúca zásielka alebo zásielka s podozrivým obsahom.
- Po otvorení môže podozrenie vyvolať sypká hmota, neznámy predmet alebo výhražný text. Vyššia hmotnosť listu.
- Veľa zabezpečovacieho materiálu, ako lepiace pásky, nálepky a pod.

Postup manipulácie s podozrivou zásielkou:

- Neotvárajte ju a netraste ňou.

Príručka pre obyvateľstvo

- Zásielku uložte do igelitového alebo iného vhodného obalu.
- Vysypaný obsah neutierať ale okamžite zakryť fóliou, papierom alebo smetným košom a neodkrývať. Ak sa prášok dostal na odev vyzlečte sa a manipulujte s ním ako s podozrivou zásielkou.
- Opustite miestnosť, vypnite ventiláciu, uzatvorte okná a dvere, umyte si ruky. Označte miestnosť nápisom „POZOR, PODOZRIVÁ ZÁSIELKA! NEVSTUPOVAŤ!
- Vypracovať zoznam osôb, ktoré prišli do styku so zásielkou, prípadne boli v rovnakej miestnosti a tento odovzdať veliteľovi zásahu.
- Udalosť nahláste na linku tiesňového volania 112 alebo 158 a 150.

2.7

Zásady správania sa pri telefonovaní na linku tiesňového volania 112

- Uveďte svoje meno a číslo telefónu odkiaľ voláte.
- Čo sa stalo – požiar, dopravná nehoda, povodeň . . .
- Rozsah udalosti – požiar domu, lesa, zaplavenie cesty, obce . . .
- Miesto udalosti, ak je na miesto udalosti sťažený prístup, uveďte spôsob prístupu, smer, odkiaľ je možné miesto udalosti dosiahnuť a druh prístupovej cesty.
- Počkajte na pokyny od operátora.

2.8

Zásady správania sa pri nutnosti urýchleného opustenia ohrozeného priestoru

V prípade ak musíte rýchlo opustiť priestor ohrozenia, alebo sa nachádzate v uzatvorených priestoroch, vykonajte nasledovné opatrenia:

- Uzatvorte prívod plynu, vody a elektriny.
- Pripravte si a vezmite so sebou najnutnejšie veci (doklady, cenné veci malých rozmerov, lieky a pod.).
- Uzamknite byt, dom.
- Presvedčte sa či vaši susedia vedia o vzniknutej situácii.
- V prípade, ak sa vo Vašom okolí nachádzajú deti bez dozoru, starí alebo nevládni ľudia – pomôžte im.
- Sledujte rozhlas, televíziu, miestny rozhlas, kde sa dozviete informácie o možnom ohrození.
- Dodržujte pokyny osôb a príslušných orgánov, ktoré zabezpečujú evakuáciu.
- Použitie prostriedky improvizovanej ochrany dýchacích ciest a povrchu tela.
- Priestor opúšťajte najkratšou cestou, podľa možností kolmo na smer vetra.
- Vždy zachovávajte rozvahu!

V prípade, že evakuačná komisia nariadi evakuáciu, obyvateľstvo bude z ohrozenia územia evakuované autobusmi a vlastnými motorovými vozidlami. Obecné úrady majú vypracované plány evakuácie, v ktorých sú uvedené zásady a trasy evakuácie a miesta ubytovania evakuovaných. V okrese Topoľčany sa vypracúva plán evakuácie pre prípad havárie jadrového zariadenia v Jaslovských Bohuniciach. O pláne evakuácie sa môžete dozvedieť na obecnom úrade.

Pred evakuáciou:

- Sledujte správy v televízii, v miestnom rozhlase, rádiu. Pripravte si evakuačnú batožinu.
- Na chránenom mieste si pripravte doklady a dokumenty, ktoré si budete brať, schránku na drobné cenné veci a potrebné lieky.
- Vypnite prístroje a spotrebiče, ktoré by bez dozoru mohli byť nebezpečné, uzavrite plynové a vodovodné ventily a zahaste otvorené ohne. Odpojte anténne systémy od prijímačov.
- Zabezpečte zvieratám dostatočnú zásobu krmiva. Vyplňte formulár č. 3 a pripevnite ho na vstupné dvere vášho obydli.
- Dvere a okná nechajte zatvorené, klimatizačné a ventilačné zariadenia vypnuté.
- Predškolské zariadenia, školy, nemocnice a domovy dôchodcov majú vlastné evakuačné plány. Neobávajte sa teda o svojich rodinných príslušníkov!
- Pred odjazdom vyplňte formulár č. 2 a pripevnite ho na viditeľnom mieste na vstupné dvere.
- Nevypínajte hlavný elektrický istič! a Zamknite dvere!

Pokyn k evakuácii môže vydať iba starosta alebo prednosta okresného úradu a môže byť odvysielaný prostredníctvom obecného rozhlasu, alebo rozhlasových a televíznych staníc. Nezahajujte evakuáciu samovoľne – vždy počkajte na pokyny. Pamätajte, že pokyn k evakuácii neznamená utekať preč, akoby išlo o život.

Pri evakuácii vlastným motorovým vozidlom dodržujte tieto zásady:

- Vozidlo máte zaparkované v bezprostrednej blízkosti miesta kde ste ukrytý.
- Vozidlo máte v dobrom technickom stave a poznáte určenú komunikáciu do miesta evakuácie.
- Ste v stave spôsobilom k jazde.
- Ak máte možnosť zabezpečiť si ubytovanie sám, využite ju.
- Pre zaistenie plynulej prevádzky bude regulovaná doprava. Ak nepoužijete predpísané trasy, budete potrebovať oveľa dlhší čas na opustenie priestoru ohrozenia.
- Pri ceste do miesta ubytovania musíte prejsť kontrolným stanoviskom, ktoré je v areály firmy Schwarz-Eko v Topoľčanoch. V kontrolnom stanovišti sa zaevidujete a preveria kontamináciu Vás a Vášho vozidla. Pokiaľ budete v poriadku, môžete pokračovať do miesta ubytovania.

Pri evakuácii autobusmi bude zhromažďovanie a odvážanie obyvateľstva z obce riadené obecným úradom. Obyvatelia budú informovaný miestnym rozhlasom, prípadne iným vhodným spôsobom. V kontrolnom stanovisku sa bude vykonávať evidencia evakuovaných osôb, zisťovanie kontaminácie, prípadne zisťovanie ich zdravotného stavu a špeciálna očista.

2.10

Zásady správania sa v úkryte

- Správajte sa zodpovedne a riadte sa úkrytovým poriadkom, dbajte na pokyny obsluhy úkrytu.
- Neplytvajte vodou a potravinami.
- Udržujte čistotu a poriadok.
- Nepohybujte sa zbytočne po úkryte a nehovorte hlasno.
- Chovajte sa pokojne, vzájomne si pomáhajte.
- Nefajčite, nepoužívajte otvorený oheň a elektrické spotrebiče.

3.1

Evakuačná batožina

Hmotnosť evakuačnej batožiny nemôže presiahnuť u dospelých osôb 25 kg na jednu osobu, u detí 15 kg na jednu osobu.

Evakuovaným sa odporúča, aby si po vyhlásení evakuácie vzali so sebou:

- osobné doklady, dôležité dokumenty, cennosti, peniaze,
- osobné lieky a nevyhnutné zdravotnícke potreby,
- základné potraviny na dva až tri dni, čaj, vodu,
- predmety dennej potreby a osobnej hygieny,
- vreckovú lampu, sviečku, zápalky,
- prikrývku, spací vak,
- náhradnú osobnú bielizeň, náhradný odev, obuv, nepremokavý plášť,
- ďalšie nevyhnutné osobné veci.

3.2

Úkrytová batožina

Obdobne ako evakuačná batožina, ale hmotnosť úkrytovej batožiny nemôže presiahnuť u dospelých osôb 15 kg na jednu osobu, u detí 10 kg na jednu osobu.

Do úkrytu je zakázané brať:

- zbrane všetkého druhu,
- alkohol a iné návykové látky,

- zapáchajúce a ľahko zápalné látky,
- objemné predmety, kočíky, periny a pod.,
- domáce zvieratá, psy, mačky a iné,
- zapaľovače, cigarety, ponorné variče,
- jedlá podliehajúce rýchlemu znehodnoteniu.

3.3

Improvizované prostriedky individuálnej ochrany

Sú určené na ochranu dýchacích ciest, očí a povrchu tela a používajú sa najmä pri:

- presune osôb do úkrytov,
- úniku z ohrozeného územia nebezpečnou látkou,
- evakuácii obyvateľstva.

Pri použití improvizovanej ochrany celý povrch tela musí byť zakrytý a všetky ochranné prostriedky je nutné čo najlepšie utesniť. Na dosiahnutie vyšších ochranných účinkov kombinujte viac ochranných prostriedkov alebo použite odev v niekoľkých vrstvách.

Ochrana hlavy

Odporúča sa použiť čiapky, šatky, šály, cez ktoré je vhodné natiahnúť kapucňu, prípadne nasadiť ochrannú prilbu. Najvhodnejším spôsobom ochrany úst a nosa je prekrytie týchto častí kusom flanelovej tkaniny alebo froté uterákom mierne navlhčeným vo vode, vodnom roztoku sódy alebo kyseliny citrónovej. Oči chránime okuliarmi uzavretého typu (plavecké, lyžiarske). Vetracie prieduchy na okuliaroch prelepíme lepiacou páskou.

Ochrana trupu

Všeobecne platí zásada, že každý druh odevu poskytuje určitú mieru ochrany, pričom väčší počet vrstiev zvyšuje koeficient ochrany. Na ochranu môžete použiť dlhé zimné kabáty, bundy, nohavice, kombinézy, šuštiakové športové súpravy. Použité ochranné odevy je nutné dostatočne utesniť na krku, rukávoch a nohavičiach. Netesné zapínanie a rôzne nežiadúce trhliny v odevy je nutné prelepiť lepiacou páskou. Ku všetkým ochranným odevom je vhodné použiť nepremokavý plášť (napr. plášť do dažďa) alebo plachtu prehodenú cez hlavu.

Ochrana rúk a nôh

Veľmi dobrým ochranným prostriedkom rúk sú gumené rukavice. Pre ochranu nôh sú najvhodnejšie gumené a kožené čižmy, kožené vysoké topánky. Pri použití nízkych topánok je vhodné zhotoviť si návleky z igelitových sáčkov alebo tašiek.

3.4

Povinnosti a práva fyzických osôb v civilnej ochrane

Povinnosťou fyzických osôb v prípade mimoriadnej udalosti je dodržiavať pokyny riadiacich orgánov, riadiť sa ich pokynmi na ukrytie a evakuáciu, poskytnúť vecné

Príručka pre obyvateľstvo

prostriedky, ktoré vlastní alebo užívajú a vykonávať časovo obmedzené práce súvisiace s bezprostrednou ochranou života, zdravia a majetku.

Fyzická osoba má právo na včasné varovanie pred hroziacim nebezpečenstvom, na evakuáciu, ukrytie, na informácie o spôsobe ochrany, na bezprostrednú pomoc pri ohrození života, zdravia a majetku a na zabezpečenie prípravy na civilnú ochranu.

4.1

Možné riziká vzniku mimoriadnych udalostí v okrese Topoľčany

Živelné pohromy:

- Povodne a záplavy z povrchových vodných tokov – Nitra, Chotina.
- Veľké lesné požiare – horský masív Považského Inovca, pohorie Trábeč
- Seizmická činnosť - juhovýchodná časť pohoria Trábeč, severný cíp okresu Topoľčany. Tieto aktivity by mohli dosiahnuť 7 stupeň MSK-64.
- Mimoriadne javy poveternostného a klimatického charakteru – prevládajúce vetry západný a severozápadný 2-5 m.s⁻¹.

Havárie:

- Stacionárne zdroje ohrozenia s NH₃ – objekty: zimný štadión v Topoľčanoch, a HYZA a.s.
- Preprava nebezpečných látok cestnou a železničnou dopravou – najčastejšie prepravované sú: etylén oxid s dusíkom, hydroxid sodný, chlór a kyselina chlorovodíková. Najčastejšie sú nebezpečné látky prepravované po železnici.

Katastrofy:

Okres Topoľčany sa nachádza v oblasti ohrozenia v prípade jadrovej havárie a to na území vymedzenom 21 km okruhom od JZ SE-EBO V-2 v Jaslovských Bohuniciach. V 21km pásme od V2 sa nachádza v okrese Topoľčany 9 obcí – Ardanovce, Biskupová, Malé Ripňany, Nitrianska Blatnica, Orešany, Radošina, Svrbice, Šalgovce a Veľké Ripňany.

4.2

Stručná charakteristika najbežnejších chemických nebezpečných látok v okrese Topoľčany

Pre vyjadrovanie koncentrácie pár v ovzduší sa používajú objemové jednotky koncentrácie. Najobvyklejšou jednotkou je ppm (skratka parts per milion) - počet objemových jednotiek nebezpečnej látky v milióne objemových jednotiek.

AMONIAK NH₃

Bezfarebný plyn dychtivo pohlcovaný vodou. Amoniak má dráždivé účinky. Pre svoju dobrú rozpustnosť vo vode dráždi horné cesty dýchacie. Má dobré varovné vlastnosti. Amoniak je zmyslovo zistiteľný pri koncentráciách 1-50 ppm. Pre dlhší pobyt je prijateľná

koncentrácia 100 ppm. Polhodinový pobyt v koncentráciách 2 500 ppm je životu nebezpečný a koncentrácie nad 5 000 ppm rýchle usmrcujú. Koncentrácie vyššie ako 10 000 ppm poškodzujú už priamo pokožku a sú teda nebezpečné aj vtedy, ak sú dýchacie cesty chránené.

Najvyššia priemerná prípustná koncentrácia je cca 60 ppm.

Špeciálna očista- zamoreného terénu, budov a materiálu (náradia, strojov a pod.), ktoré boli zamorené amoniakom, sa uskutočňuje 3 - 5 % roztokmi minerálnych alebo organických kyselín. Najvhodnejšia je kyselina octová. Minerálne kyseliny, najmä kyselina chlorovodíková, vytvárajú pri reakcii s amoniakom hustú hmlu, ktorá môže špeciálnu očistu sťažovať.

CHLÓR Cl₂

Chlór je žltozelený plyn. Cítiť je od koncentrácie 1ppm. Má silný dráždivý účinok, ktorý sa pripisuje schopnosti reagovať s vlhkosťou za vzniku chlorovodíka a kyslíka. Pri tejto reakcii vznikajú komplikované chlórované zlúčeniny. Sú dráždené dýchacie cesty a pľúca a pri väčších expozíciách je nebezpečenstvo vytvorenia edému pľúc a zápalov s krvácaním. V koncentrácii 3 - 6 ppm pôsobí škrabanie v nose , u citlivejších osôb kašeľ a chrapot. V koncentrácii 100 ppm nie je možné vydržať dlhšie ako 1 minútu , 1000 ppm usmrcuje vo veľmi krátkom čase.

Najvyššia prípustná priemerná koncentrácia je cca 1 ppm.

Špeciálna očista : Pri úniku halogénov do ovzdušia je vhodné tieto látky zneškodňovať v mieste ich najväčšej koncentrácie. Najľahší a najrýchlejší spôsob spočíva vo vytvorení vodnej clony okolo miesta výronu pomocou požiarnych striekačiek. Odmorovanie terénu sa uskutočňuje rovnakými zlúčeninami a navyše môžeme použiť i roztoky hydroxidu sodného a draselného, prípadne haseného vápna ako suspenzie. Koncentrácia roztokov by sa mala pohybovať v rozmedzí 3-5 %.

ETYLÉNOXID CH₂CH₂O

Etylénoxid je bezfarebný vo vode rozpustný plyn. Má dráždivý a narkotický účinok, ktorý sa môže prejaviť rýchlo pri vdychovaní vyšších koncentrácií. Smrť nastáva zástavou dychu. V menších koncentráciách sa prejavuje závratmi a zvracaním.

Koncentráciu 250 ppm je možné vdychovať bez následkov počas niekoľkých hodín. Koncentráciu 3000 ppm najviac jednu hodinu a koncentrácia 5-10% spôsobuje smrť v priebehu niekoľkých minút.

4.3

KONTAKTY

Okresný úrad
odbor krízového riadenia
Nám. L. Štúra 1738, 955 40 Topoľčany

funkcia	telefón	email	fax
vedúci odboru	5433 214	oco@to.vs.sk	5327 028
hospodár materiálu CO	5433 219		
radca pre varovanie, evakuáciu	5433 218		
radca pre hospodársku mobilizáciu	5433 332		
sekretariát bezpečnostnej rady	5433 332		

internetová stránka sekcie KMCO: <http://www.minv.sk/?civilna-ochrana>

5.1

Prvá pomoc (predlekárska) - je súbor základných zdravotníckych opatrení, ktoré môžu byť podľa potreby použité na okamžitú záchranu života, zabránenie zhoršeniu zdravotného stavu, alebo na urýchlenie zotavenia. Pri poskytovaní prvej pomoci je potrebné bez ohrozenia vlastného života zistiť, čo sa stalo. Pomoc treba poskytnúť vždy najviac postihnutému a urýchlene zabezpečiť privolanie lekára alebo dopraviť zraneného do najbližšieho zdravotníckeho zariadenia. V prvom rade je potrebné zastaviť život ohrozujúce krvácanie, pri bezvedomí zabezpečiť priechodnosť dýchacích ciest. Ak postihnutý sám nedýcha, okamžite poskytnúť umelé dýchanie. Pri zastavení činnosti srdca poskytnúť nepriamu masáž srdca. Na poskytnutie prvej pomoci potrebujete základné vedomosti, nepotrebujete osobitné vybavenie, môžete improvizovať. Nepreceňujte vlastné sily, neohrozujte vlastnú osobu. Nehýbte postihnutým viac, ako je to nevyhnutné.

Poskytnutie prvej pomoci

5.2

Absolútnu prednosť v poskytovaní prvej pomoci má kardiopulmonálna resuscitácia (KPR). Súčasne je však nutné vykonať život zachraňujúce výkony, bez ktorých samotná KPR nie je účinná. Medzi tieto výkony patrí:

- stabilizácia krčnej chrbtice
- uvoľnenie dýchacích ciest
- prekrytie otvoreného pneumotoraxu
- zastavenie masívneho krvácania
- autotransfúzna poloha
- stabilizovaná poloha (ak postihnutý dýcha)

Nasleduje ošetrovanie menej závažných poranení, obviazanie rán, imobilizácia zlomenín, zabezpečenie tepelného komfortu, tíšenie bolesti a psychická podpora. Nemenej dôležité je správne polohovanie postihnutého.

Zisťovanie vedomia sa vykoná jednoduchým spôsobom. Postihnutého:

- chytíme za plecia,
- jemne ním zatrasíme ,
- hlasno sa spýtame: „Ste v poriadku?“

Zisťovanie dýchania. Presvedčíme sa, či má postihnutý priechodné dýchacie cesty. Vykonáme mierny záklon hlavy, pridvihneme bradu a vyčistíme ústnu dutinu, ak je to potrebné. Zistíme, či postihnutý dýcha:

- pozeráme - očami pozorujeme pohyby hrudníka,
- počúvame - sluchom počúvame prúdenie vzduchu,
- cítime - na tvári cítime pohyb vydychovaného vzduchu.

Je dôležité nezamieňať si iné zvuky za dýchanie. Postihnutý môže po zastavení srdca ešte niekoľko minút „dýchať“ inak ako zvyčajne, t.j. chrčí, vydáva rôzne zvuky a pod. Pokiaľ máme pochybnosti, či je dýchanie normálne, postupujeme tak, akoby postihnutý nedýchal.

Zisťovanie krvného obehu. Pozn. laici už nezisťujú prítomnosť krvného obehu, t.j. nehmatajú pulz, ale sa orientujú podľa nepriamych známkov funkčnosti obehu: pohybov, vedomia a dýchania.

Postup pri masáži srdca je nasledovný:

Kľakneme si vedľa postihnutého a

- bez meškania položíme ruku na stred hrudníka postihnutého (orientačne, presná poloha sa nezisťuje)
- priložíme druhú ruku spodnou časťou dlane na našu prvú ruku
- nakloníme sa nad hrudník a vystretými rukami ho začneme stláčať do hĺbky približne 4-5 cm
- spodná ruka sa stále dotýka hrudníka len spodnou časťou dlane
- po každom stlačení hrudník uvoľníme, ale ruky ponecháme položené na hrudi
- doba stlačenia a uvoľnenia hrudníka by mala trvať rovnaký čas.

Postup pri umelom dýchaní je nasledovný:

- uvoľníme dýchacie cesty súčasným záklonom hlavy a pridvihnutím brady
- palcom a ukazovákou ruky, ktorá je položená na čele pacienta, stlačíme mäkkú časť nosa
- stále pridržujeme bradu tak, aby sme umožnili ústam pacienta otvoriť sa
- normálne sa nadýchneme a perami nepriedušne obopneme ústa postihnutého
- neprerušovane vdýchneme do úst postihnutého, pričom sledujeme, či sa mu dvíha hrudník
- vdych z úst do úst trvá približne 1s
- udržujeme hlavu v zákłone aj pridvihnutú bradu, zdvihneme sa a sledujeme, či hrudník klesá a postihnutý vydýchne
- znovu sa normálne nadýchneme a zopakujeme umelý vdych.

Postup pri základnej kardiopulmonálnej resuscitácii:

Pred zahájením resuscitácie je potrebné pacienta otočiť na chrbát a umiestniť na tvrdú podložku.

- resuscitáciu dospelých zahajujeme masážou srdca
- nasledujú umelé vdychy v pomere 30:2
- obnovenie obehu sa nezisťuje, spozná sa podľa zlepšenia vedomia, pohybov alebo spontánneho dýchania

V resuscitácii pokračujeme až pokiaľ:

- nepríde kvalifikovaná pomoc a neprevezme resuscitáciu
- postihnutý nezačne spontánne dýchať
- nie sme úplne vyčerpaní a nevládzeme už ďalej resuscitovať

	strana
1.1 Úvod	1
1.2 Varovanie obyvateľstva	2
Zásady správania sa	
2.1 Keď zaznie siréna dvoj minútovým kolísavým tónom	3
2.2 Pri dopravnej nehode vozidla prepravujúceho nebezpečnú látku	5
2.3 Pred ohrozením povodňami a záplavami	5
2.4 Po povodniach a záplavách	6
2.5 Pri anonymnom oznámení	6
2.6 Pri prevzatí podozrivej zásielky	6
2.7 Pri telefonovaní na linku tiesňového volania 112	7
2.8 Pri nutnosti urýchleného opustenia priestoru	7
2.9 Pri vyhlásenej evakuácii	8
2.10 V úkryte	9
3.1 Evakuačná batožina	9
3.2 Úkrytová batožina	9
3.3 Improvizované prostriedky individuálnej ochrany	10
3.4 Povinnosti a práva fyzických osôb v civilnej ochrane	10
4.1 Možné riziká vzniku mimoriadnych udalostí v okrese Topoľčany	11
4.2 Stručná charakteristika najbežnejších chemických NL v okrese Topoľčany	11
4.3 Kontakty	12
5.1 Základy prvej pomoci	13
5.2 Poskytnutie prvej pomoci	13